

A tápai Bokréta

ifj. LELE JÓZSEF

(Szeged, Móra Ferenc Múzeum)

Tápé folklórhagyományainak első gyűjtője a szegedi Kálmány Lajos volt, aki az Árvíz (1879) előtti faluban számos népdalszöveget gyűjtött.¹ Mivel közölt dalai kotta nélküliek, nagy részüket hiába olvassuk föl mai tápai öregeknek, nem ismerik. Ők már a *nótás világba* születtek s a „magyar nóták”, a sokszor szinte folklorizálódott műdalok még a népdalokat is háttérbe szorították olykor. A felszín alatt azonban élt a népköltészet: Kodály Zoltánt Balázs Béla vitte el Tápéra 1905-ben, és a zeneszerző Pünkösdlőjének ihletője lehetett a tápai kislányok pünkösdlője.²

Tápai leányok 1900 táján (Népr. Múzeum filmarchívumából, Ltsz.: 1783.)

¹ Kálmány L. (1881) I—II.

² Illia M. (1971) 889.

A tápai folklóranyag tudatos, folyamatos föltárása, nemzedékről nemzedékre történő módszeres gyűjtése és ápolása az 1910-es években kezdődött meg. A helybéli kántortanító dalárdát alakít, az orvos színjászó csoportot. 1934-ben meglakult a tápai Bokréta, amely társulat a dalanyag mellett a helyi tánc-, játék- és szokáshagyományokat is megőrizte, főként hiteles színpadra állítással. Péczely Attila 1951-ben végzett jelentős dalgyűjtést Tápén. Szinte ugyanazon idő óta gyűjti a tápai dalokat és szokásanyagot Lele József, Waldmann József, később Török József és e sorok írója, mely gyűjtések javarészét az 1971-ben megjelent Tápé c. falumonográfiában közölték.³ A néptánckutatók jóval később fedezik föl Tápét. Molnár István 1949-ben, pár évvel később Muharai Elemér, majd Martin György és Pesovár Ernő gyűjt tápai táncokat. Timár Sándor és Nagy Albert az 1970-es években Tápén gyűjtött anyagból készítenek földolgozásokat. Valamennyien kitűnő szakemberek, akik újra és újra rátaláltak a *darudöbögősre*, a *lippentősre*, a *marsra* és az időközben tápaivá lett *oláhosra*.

A tápai nép daloskedvű. Ha zenét hallott, nem állta meg tánc nélkül. Az idősek lakodalomban, a fiatalok bálakban mulattak, de munkájuk közben is szívesen *danolásztak*. Más magyar tájak dalaira — amelyeket nagyon nehezen fogadott el a sajátjához szokott tápai fül — a mindenkori kántor tanította őket. Az iskolából kikerülve ezeket rendre elfelejtették. Bennük maradt viszont az a sajátjuk, amelyet *édesszülőjüktől* tanultak, amibe születtek, s azt énekelték szívesen életük végéig. A tápai nép mindig nagyon ragaszkodott a sajátjaként megismert dalokhoz, melyet minden másénál szebbnek tartott, azért féltette is. Főként a feledéstől féltette. S hogy oda ne vesszen, „Dalba öntötte örömét, de bánatát is. Dalolt amikor katonának ment, amikor leszerelt, ha szívében szerelem gyűlt, s amikor halottját dalban siratta, vagy lakodalmat tartott.”⁴ Vagyis, szinte minden alkalmat megragadott, hogy pillanatnyi hangulatát így, vagy úgy kifejezésre juttassa. Ezzel magyarázható, hogy Tápé a gyűjtés kezdete óta napjainkig igen gazdag dalanyagot őrzött meg. Legtöbbjük a lakodalmakban, egyéb családi ünnepek alkalmával, valamint a hosszú téli esték gyékénymunkáinak végzése közben hagyományozódott nemzedékről nemzedékre. Mégis sokan sírba vitték daltudományukat, mert nem volt semmi masina, ami megmenthette volna, rögzítette volna őket.

A BOKRÉTA ELŐZMÉNYEI

Az 1910-es években Leffelholz János, majd Incédi Endre tápai kántortanító gyűjtötte maga köré a jóhangú tápai időseket. Csakis templomi énekeket tanultak, amelyeket harmóniumkísérettel énekeltek, pl: húsvétkor a passiót. Az *Öregiskolában* hetente egy alkalommal tartottak próbát. Néhány év múlva már szinte minden jeles napon kórusba énekeltek. Ez az énekes gárda lett az 1926-ban megalakult *Dalárdának* a magva. Elsősorban továbbra is templomi énekeket tanultak a helyi Katolikus Ifjúsági Szövetség szervezésében, de már több szólamban is. Csóti Mihály kántor 1928-ban került Tápéra. Ő már tápai dalokat is tanított, melyeket a helyi öregektől maga gyűjtött. Különböző falusi rendezvényeken, nemzeti ünnepeken szerepeltek. Csóti Mihály kántortanítóként Incédi Endre helyére került, így a dalárdát is irányította. Népdalcsokrokat állított össze, s azokat több szólamban tanította be. Tápén kívül Hódmezővásárhelyen, Szegeden, Szentesen és Kiskundorozsmán dalos találkozókön vettek részt. Csóti Mihály az iskolában is tanította a tápai népdalokat; ő az első gyűjtő, aki helyieknek tanítja a tápai népdalokat. Énekes csoportot hozott létre, amely helyi rendezvényeken is föllépett, főként iskolai program keretében. A gyerekek év végi énekvizsgálója hatá-

³ Lele J.—Waldmann J. (1971) 671—736.

⁴ Lele J.—Waldmann J. 671.

A tápéi Magyar Hon Dalegylet Csóti Mihállal. 1928.
(Repr.: T. Nagy Czirok Anikó: a Népr. M. archívanyagán kívül valamennyi reprodukció az ő munkája).

rozta meg, hogy az iskolából kikerülve bejuthattak-e a dalárdába. „Amikor én iskolás voltam, karácsonyokban játszottunk egy darabot Ádámról meg Éváról pásztorkokkal, meg angyalokkal. Jézus születéséről is volt egy szép, énekes darabunk. Az előadások alkalmával Szögedéből kaptunk szép ruhákat, angyalka szárnyakat” emlékezik édesanyám. A Csóti Mihály által vezetett dalárda 1928-ban a Magyar Hon Dalegylet nevet vette föl. Az Incédi dalárda tagjai szinte kivétel nélkül idősek voltak, Csóti Mihály gárdájában azonban kizárólag fiatalok énekeltek. Az öregek a továbbiakban csak a templomi éneklésekben vettek részt. Ebben az időben tehát egy néven két gárda énekel, hiszen a fiatalok is részt vettek pl. a passióban, a lourdes-i játék meg éppen rájuk épült. A Dalegylet Csóti Mihály 1941-ben bekövetkezett halálával feloszlott. Az énekesek mellett működött — olykor több — színjátszó csoport is. Tagjai többnyire iskolások voltak. Előadásait helybéli tanítók: Ábrahám Jenő, Bunyik József, Kovács Sándorné, Lele József, valamint Boga Dezső orvos tanították be. Műsorukon volt a „Pataki lányok”, a „Falu rossza”, a „Sári bíró”, a „Disznótor”, „A bor”, „A borjú”, a „Piros bugyelláris” stb. Boga Dezső saját írású színdarabját, a „Hős sárkány Dánielt” évekig játszották. Tápén rendezvények alkalmával az Ördög Sándor kocsmájában, a Hangya Szövetkezet báltermében és a Népházban (a mai Cukrászda helyén) léptek fel. „Nálam idősebbek játszottak, én sűgő voltam. Aztán nemsokára kaptam szerepöt. Szerettem játszani, könnyen is tanultam, így aztán egy idő múlva szinte mindön darabban játszottam. Mindön előadáson telt ház vót. A színpadot mink alakítottuk ki úgy, ahogy a tanító úr mondta, vagy az orvos, mikor melyik ért rá velünk foglalkozni. A ruhákat is nekünk köllött beszörözni. Én is vittem apám nadrágját, anyám nagykendőjét, mikor mi köllött a szerephön. Némelyik ruhát a szereplés idejire át köllött alakítani. Nem nagyon szerették a szülők, de mögengették, hogy jól sikerűjön

az előadás.⁵ A faluban sok fiatal és középkorú szeretett eljárni ezekbe a szervezetekbe. Akinek nem jutott hely a dalárdában, az ment a színjátszókhoz. Legtöbb közülük — ha csak tehette — eljárt mind a két helyre, mert összeszoktak, meg aztán hova mentek volna szórakozni. A színjátszók a Népházban tartották a próbákat, ahol a nagy vas-kályhát otthonról vitt fával fűtötték télen.

A BOKRÉTA MOZGALOM

Paulini Béla szervező munkája

Tápén tehát működött a Dalárda. A vasárnapi bálak előtt sikerrel szerepeltek a színjátszók, közben az ország más területein ezeknél jóval magasabb színvonalú népművészeti mozgalom bontakozott ki. Ennek a mozgalomnak a központja Budapest, ahol már 1896-ban, a millenium idején olyan rendezvény volt, amelyre több, hagyományos kultúrával bíró parasztcsoportot hívtak meg. Nem is tudjuk, hogyan maradhatott ki akkor Tápé. Szántottak, vetettek, házat építettek és éltek. Estéknél daloltak, táncoltak. Szervezője Jankó János néprajzos volt.⁶ Ezek a dalos-táncos esték sok emberben mély gyökeret eresztettek. Az első világháború akadályozta Budapestet abban, hogy az egykori sikeres paraszt-Pest találkozót újra megrendezzék. 1912-ben ugyan rendeztek egy ún. operabálat, ahol az előkelőségek matyó viseletbe öltöztek. Am ezt a cifrázkodást akár csúfolódzásnak is vehette a vidéki, mint értelmetlen, rosszul sikerült utánzatot. Ami a fővárosban nem sikerült, az sikerült vidéken: Sopronban 1925-ben a helyi városvezetőség országos népviseleti és népszokásversenyt rendezett.⁷ A rákövetkező esztendő már bővelkednek hasonló programokban. Karád 800 éves fennállásának ünnepén a helybeliek táncos bemutatót tartanak. Kaposváron, Csökölyön és Nagykállón népszokás: viselet- és táncbemutatót rendeznek.⁸ Végre 1931-ben megszületik az első budapesti népművészeti bemutató. Ez időben egész Európában tapasztalhatók hasonló törekvések az ún. „nemzeti önérzet”, „saját kultúra” stb. kifejtésére.

Magyarországon 1931-ben megszületett a Gyöngyösbokréta, melynek megvalósulása mintegy két évtizeden át érlelődően volt már.⁹ Gyöngyösbokréta néven azt a rendszeresen visszatérő színházi látványosságot ismerjük, amely parasztcsoportok tánc, ének és játékbemutatóiból állt. Budapesten 1931 és 1944 között minden augusztus huszadika táján léptek a pesti közönség elé. A mozgalom a magyar parasztság körében egyedülállóan nagy tömegeket mozgató meg, hatása a hagyományörzés szempontjából igen jelentős.¹⁰

Létrehozójának, szervezőjének Paulini Bélát¹¹ tekintjük, aki Csákváron született 1881-ben. Székesfehérváron gimnazista, 1900-ban gépészmérnöknek iratkozik. A század elején mint karikatúrista dolgozott több hazai és külföldi élclapnál. Meséket írt, amelyeket saját rajzaival illusztrált. Harsányi Zsolttal közösen írt Hány János (1926) c. meséjét Kodály Zoltán zenésítette meg. Megszervezte a Magyar Földműves Játékszínt a csákvári parasztszokból 1929-ben. Innen már egyenes út vezetett a Gyöngyösbokréta megszervezéséig. Ötvenéves korában állt szervezőképességével és ügyszere-

⁵ Lele Józsefné Lele Ilona közlése.

⁶ *Pálfi Cs.* (1969—1970) 116.

⁷ *Pálfi Cs.* 116.

⁸ *Pálfi Cs.* 116.

⁹ *Pálfi Cs.* 118.

¹⁰ Magyar Néprajzi Lexikon. II. 368—369.

¹¹ Magyar Néprajzi Lexikon. II. 374.

tetével a népművészeti mozgalom élére. Természetesen nem olyan simán ment ez a szervezés, mint ahogyan mi azt ma gondoljuk. Györffy István neves néprajzos a Bokrétások Lapjában azt írta: „... szellemi skanzen a Gyöngyösbokréta, amelynek megvalósítását én javasoltam Paulinának.”¹² Ugyanakkor Kovácsházy Vilmos így emlékszik: „...A Gyöngyösbokréta gondolata az én fejemben született meg először,... Paulini Béla csak eszköz volt.”¹³

Pekár István: Gyöngyösbokréta c. gobelin-térképe (1937).

Az első budapesti bemutatót, amelyen 12 helység népe vett részt, a főváros kezdeményezte.¹⁴ A hatalmas sikert igazolja, hogy 1940-ben hatvan helység csoportjai, 1944-ben pedig már 98 csoport mintegy négyezer taggal vett részt a magyar népművészeti munkában. Ezt a hatalmas táborát neves szakembergárda fogta össze. 1935-ben Bokréta Szövetség néven, később Magyar Bokréta Szövetség néven társadalmi egyesület alakult. Ugyanakkor rendelet jelent meg: „Ezt az országos mozgalmat minden hatóságnak kötelessége támogatni.”¹⁵ Voltak egyesek, akik irredenta, nacionalista törekvésekre akarták fölhasználni a Gyöngyösbokrétát, de nem ez jellemezte a mozgalmat, mely története folyamán igen jól szervezett országos hálózattá épült ki, jól szervezett anyagi ellátással, és a résztvevőkön keresztül hatalmas és értékes népművészeti anyaggal, amely bemutatók nélkül teljesen elveszett volna;¹⁶ — Szendrei Zsigmond sza-

¹² Györffy I. (1940) I. 6.

¹³ Pálfi Cs. 120.

¹⁴ Pálfi Cs. 120.

¹⁵ Pálfi Cs. 122.

¹⁶ Pálfi Cs. 129.

vaival: „a 100—120 féle néptánc és a temérdek népdal csak a nevében élne.”¹⁷ Eleinte talán Paulini maga sem tudta, hogy milyen lehetőséget talált a Gyöngyösbokréta szervezésében. Azonban hamarosan ráeszmélt, és azután már csakis annak szentelte energiáját, életét: „teljes erővel építette ki a Bokréta Szövetséget.”¹⁸ A megalakulástól számított pár esztendőn belül a Gyöngyösbokréta-(népművészeti)-bemutatók hagyományanyaga rendkívül gazdag lett, és a magyar tánc hagyomány jelentős részéről adott áttekintést. A résztvevő együttesek nélkül nem vált volna mozgalommá az ügy, bár a Bokréták társadalmi, kulturális életében betöltött szerepének kialakítását nem ők határozták meg.¹⁹ A bokréta bemutatók kiadásait a főváros, a szállítási költségeket a honvédelmi minisztérium fedezte. A bokrétások pesti tartózkodásuk idején a Kivándorlók és Visszavándorlók Otthonában szálltak meg, a Fiumei út (ma: Mező I. út) 4. alatt.

Paulininak kezdettől fogva segítségére volt Kodály Zoltán Györffy István, Viski Károly, Lajtha László, Szendrey Ákos, Gönyei Sándor, Bátky Zsigmond, valamint a fiatalabb nemzedékből Ortutay Gyula, Volly István és Bálint Sándor. Kiváló szakemberek. Ennek ellenére a bokréta bemutatók színvonala esik, de nem a Bokréta Szövetség hibájából. Paulininak jó érzéke volt a színpadhoz, a közönségsikerhez. Bizott önmagában, mégis féltette a Bokrétát. Mivel olykor — engedékenyen — inkább a helyi szervekre és csupán önmagára hallgatott, mintsem a kiváló, őt segítő szakembergárdára, ettől kezdve elsekélyesedés tapasztalható, amit a néprajzos gárda csak sajnálni tudott. Bár a Bokréta előadásai csak az elemi színreviteli követelményeknek tettek eleget, mégis, teret kapott a hagyomány többé-kevésbé hiteles formában való bemutatása. „Paulini úgy tartotta, hogy a színpadra vitt anyagok esetében övé az utolsó szó. Itt tévedett!”²⁰

Az utolsó Gyöngyösbokrétás megmozdulás 1948. március 8-án a budapesti Vármezei közgyűlési termeiben volt, amit Volly István rendezett.²¹ Ugyanebben az évben alakult meg a Magyar Táncszövetség.²²

Paulini személyesen járt minden helységben, ahol bokréta alakult. Egyik naplórészletéből kitűnik, milyen nehéz is volt az ő munkája: „A kultuszt elindító első Gyöngyösbokrétába az első csoportokat megszervezni hihetetlenül nehezen ment. Ahol a fiatalsággal este megegyeztem, ott reggelre felbomlott az öreg szülék miatt. El sem tudták képzelni a tapasztalt öregek, miszerint ne legyen irgalmatlan nagy baj abból, hogy eljön messziről egy ember, barátkozik, biztatja a fiatalokat, a fővárosba hívja őket. Meg voltak győződve, hogy az lesz az egésznek a vége, el kell adni a tehenet, s nem beszélve arról, hogy gyalog engedik haza Pestről a fiatalokat. Nehéz volt alánevelni? Nem. Csak sohasem szabad a népet becsapni, csak az kell, hogy minden úgy történjék, ahogyan az ember megmondta.”²³ Ennek ellenére egy ideig elfeledkeztünk róla? Nem. Hiszen — Pálfi Csaba szerint —... a társadalom akkori vezetőereje a falvaktól a parlamentig, a tanítóktól a tudósokig támogatta a Bokrétát és a mozgalom emléke máig él, hogy a Bokréta Szövetség 15 év alatt kb. 4000 tagot számlált. Főnállása alatt 75—80 féle táncot, 35—40 játékot, jelenetet, szokást mutattak be.” Állíthatjuk, hogy Paulini Béla nagyszerű szervező egyénisége fogta össze a párezer tagot (a népművelők tudják, hogy ez milyen nagy dolog!). A szerkesztésében megjelent Bokré-

¹⁷ Szendrei Zs. 1941. VIII. 6.

¹⁸ Pálfi Cs. 118.

¹⁹ Pálfi Cs. 115.

²⁰ Pálfi Cs. 126.

²¹ Volly István közlése.

²² Pálfi Cs. 129.

²³ Paulini B. (1938) IV. 8.

Paulini Béla

tások Lapja (1934—1940), majd a *Hagyomány Szava* (1940—1944) című folyóiratokban tájékoztatta tagságát és a közvéleményt a mozgalom tevékenységéről és feladatairól.

Paulini Béla szép, de nagyon nehéz küldetést vállalt és végzett. Éppen azért „...nem szabad őt elfelejtenünk, aki alapjában önzetlenül, kompromisszumok és alkudozások árán, olykor a „hatalomhoz” igazítva álmait: színpadot, magyarságot, parasztsoportokat — elérte, hogy a köztudat 30 év után is számontartja a Gyöngyösbokrétát.”²⁴

Erdei Ferenc is foglalkozott a Gyöngyösbokrétával.²⁵ Szerinte Kalocsán már akkor volt Gyöngyösbokréta, amikor az országos bokrétázásról senki sem beszélt még. Elképzelhető, hogy a kalocsai városvezetők és a helyi idegenforgalmi szervek a „cifra nyomorúságra” vették rá a szépen öltöző és festegető, népviseletes játékbabá-

²⁴ Pálfi Cs. 158—159.

²⁵ Erdei F. (1977) 258.

kat készítő kalocsaiakat, s mintegy divatot csináltak belőle. Ám ez a jelenség egészen más volt, mint az eredeti parasztművészkedés hajdan — alkotó korszakában. „A paraszti mű nagyszerű és csodálatos tett... Primitívségre kárhoztatott világban, szűkös eszközökkel olyat produkált zenében, iparművészetben és szóművészetben, hogy darabjai a legkényesebb ízlést is csodálatba fogják ejteni mindenkor. Még azt is el lehet ismerni, hogy ezeknek a daraboknak a reprodukálása és mutogatása is komoly értékös vállalkozás. De az nem áll, hogy az irányított parasztkultúra is ilyen műveket szül. Legfeljebb rossz másolatokat és ferde ízlés által megrontott utánzatokat.”²⁶ Nem hiszem, hogy Erdei Ferenc kizárólag a kalocsai Gyöngyösbokrétát ismerte. Mégis, a kalocsaiak alapján ítélte meg az egész mozgalmat. S ha ez valóban így van, nem adhatunk igazat Erdei Ferencnek. A kalocsainak már csak azért sem lehetett sok köze a budapesti bemutatókhoz, mert vidéken „bokrétás helységek” voltak, s csak a budapesti, évenkénti bemutatók fogták őket „Gyöngyös”-bokrétába. Amikor a kalocsaiak Pesten jártak, nem azt érezték elsősorban, mint a tápaiak, akik Pestnek örültek, s annak, hogy utazhattak. Ezzel szemben a kalocsaiak eladták népművészetüket. „A bokrétát járt kalocsai fiataloknak nem az a legnagyobb élménye, hogy Pesten járt, ha nem az, hogy öt pengőért adott el egy babát, s az egész ruhájáért százakat kapott.”²⁷ Tanulmányát egy kérdéssel fejezi be Erdei Ferenc: „Csak egy föltevés igazolhatná a paraszti népelet megmentését és visszaállítását: ha jól van az, hogy a paraszt csak úgy ember, ahogy parasztként embernek lehet lenni, s ha jól van az, hogy a társadalom kisebbségének a „magas” kultúráját csak „mély” kultúrára szorított többség képes fönntartani. De ki igazolhatja ezt?”²⁸ Ha nem csak Kalocsában gondolkodunk, akik a valóságot takargatva cifrázkodtak, hanem a sok-sok tisztességes szándékú helység munkálkodásában, akkor híven igazolja az eltelt ötven esztendő, amelynek távolában sem kopott a pesti bemutatók modern szervezése és szerkesztése, a bemutatók sikere, amelynek emléke máig él! Olyannyira, hogy „a bokrétásság tananyag lett,”²⁹ amelyben gyökeredzik a mostani pávakörök tevékenysége is.

Megalakul a tápai Bokréta

A tápai Bokréta 1934 nyarán alakult meg. A budapesti bemutatók híre ugyan eljut Tápéra már 1933-ban, de a tápaiak ezt eleresztették a fülük mellett. Úgy tartották, hogy a Dalárdával mégsem való fölmenni Pestre, színjátszókkal meg még úgy sem. Mivel Csongrád megyében rajtuk kívül nem volt helység, amelyben Bokréta alakulhatott volna, Tápét sem izgatta a megalakulás, a pesti föllépés lehetősége. (Igaz, hogy 1936-ban tehát jóval a tápaiak megalakulása után — Algyőn és Dorozsmán, 1938-ban pedig Apátfalván a helyi vezetők életre hívták falujuk Bokrétáját, de azok egyike sem jutott el Pestig.) Tápén néhány tehetős családnak már a harmincas években volt rádiója. Onnan szereztek tudomást, hogy Budapesten István nap táján meghívott vidéki csoportok táncolnak, dalolnak, s műsoruk nagy sikerrel ad képet egy-egy — Tápéhoz hasonló — régi magyar település hagyományvilágából.

1934 nyarán levelet kapott a tápai előljáróság Paulini Bélától. Kérte, írják meg neki, mikor utazhat le Tápéra, mert azt hallotta, hogy régi, hagyományörző település, és szándékában van ott is Bokrétát szervezni. Deák László jegyző válaszlevelében mutatta be a falut: népét, viseletét, hagyományait. Egyben azt is megírta, jöjjön, akár a legközelebbi vasárnapon. Paulini Béla érkezését várta Tápé. A helyi faluveze-

²⁶ Erdei F. 259.

²⁷ Erdei F. 260.

²⁸ Erdei F. 260.

²⁹ Pálfi Cs. 135.

tők: Deák László jegyző, Dr. Boga Dezső orvos, Bodó Mihály tisztviselő, Dr. Bogoss Béla esperes, Csóti Mihály kántortanító és Lele József tanítóképzős növendék — a község házában megbeszélést tartottak. Úgy döntöttek, hogy Paulini Bélát, akit hírből többé-kevésbé ismertek — a szegedi állomásra a község kocsijára hozták majd Tápéra. Pontosan már senki sem tudja, melyik hónapnak melyik napján, de szombaton ment a kocsi a Nagyállomásra, amelyen a vendég elé ment Deák László és Bogoss Béla. Dél előtt érkeztek Tápéra, egyenesen a község házára mentek. Mivel közel volt az idő a déli harangszóhoz, Deák László ebédre hívta a *jegyző lakra* Paulini Bélát és a falu vezetőit. Nem tudjuk, hogy Paulini egyedül, vagy kísérettel jött Tápéra. Tény, hogy a megfelelő előkészületek megtörténtek. A kisbíró még azon a napon kidobolta az egész faluban: „Közhírré tétetik a lakosságnak, egy budapesti úr, nevezett Paulini Béla művelődésügyi főhadjakend, itt van Tápén. A főjegyző úr, a kántor úr, mög az imént mondott Paulini úr is azt kéri, hogy aki szeret és tud táncolni, az máma este a Hangya kocsmában a legjobb ruhájában jelödjön mög, mert bokréta-válogatnak. Gyűjjenek el lányok is, legények is, mög minél több házias is”³⁰ Néhány közismerten jó táncos legénynek, lánynak és jegyesnek, sőt fiatal házásoknak szóban is üzentek a faluvezetők. Paulinival most visszamentek a község házára és bálkezdésig ott beszélgettek Deák jegyzőék. „Paulini minden szavunkat figyelte, amit nem tökéletesen értett, újra kérdezte. „Mi tápaiak csak akkor jöttünk rá, valójában milyen gazdag Tápé néphagyománya, amikor Paulini kérdezősködött.”³¹ A fiatalok eközben izgalommal készültek a bokréta-válogatóra. Jóllehet, egyikük sem tudta, mi is az a Bokréta, de mentek, hogy megmutassák, amit tudnak. Öt óra tájban megtelt az amúgy nem nagy Hangya táncterem, ahova Paulini Béla a faluvezetők társaságában pontban ötkor megérkezett. „Én is monstem az anyám piros zsanér tesőnélő-jába, fehér szoknyájába, ami elé csíkos delinkötőt kötöttem. Főhúztam a csíkos harisnyáját, mög a saját piros papucsomat. Vöttem fő vagy három fehér alsószoknyát. A hajamba, amit az anyám szépen, kétágúra befont, a legjobb piros szalagot kötöttem. A fejemet is szalaggal kötöttem körül.”³²

Paulini először a zenét hallgatta meg. Kérte, azt muzsikáljanak, amit lakodal-makban szoktak, éppen úgy, sorjában, ahogyan ott szokták. „Csukott szömmel hall-gatta a zenét. Mivel a viseletöt mán látta, most hallotta a muzsikát is, én azt hiszöm, képzeletibe mán a pesti színpadon látta a tápaiakat.”³³ A fiatalok nehezen oldódtak, érezte ezt Paulini is, ezért a tápaiak szerinti egy sor nótát (lassús, gyors és frisses) többször is eljátszatta. Miklós Töpe Károlyék nem voltak jó muzsikusok. De tápai talp alá úgy muzsikáltak, ahogyan senki más nem tudott. Belejöttek. Ezt várta Paulini is. A fiataloknak is tüzet fogott volna már a lába, de hát őket még soha sem nézték így, ezért csak szégyenlősen álltak egy nagy kupacban és beszélgettek. Szemükkel fülükkel viszont azt figyelték, mit mond Deák Lászlónak Paulini. Deák jegyző, meg a többi falubeli vezető arra kérték a tápai fiatalokat, hogy táncoljanak. Nem mozdultak, féltek. Deák László fölállt egy székre és onnan szólítgatta azokat, akikre Paulini rámutatott. Hogy ő is jól lássa a fiatalokat, Deák jegyző mellé húzott egymásik széket és onnan kérte táncba a fiatalokat. Először azokat kérte, akik párosan voltak, vagy már jegyesek. „Örszike rákacsintott Török Lajosra, mert akkor éppen jegybe járt Török Lajos, mög Nyinkó Örszike — mögfogták egymás kezét, aztán odamöntenek a székek elébe, amelyikön Pauliniék álltak. Lassúst húztak a muzsikusok, de azok olyan szépen járták, hogy csuda.”³⁴ Aztán szólította a házásokat és néhány alkalmi párt.

³⁰ Molnár József közlése.

³¹ Lele József közlése.

³² Török Lajosné Nyinkó Erzsébet közlése.

³³ Kószó *Mojé* István közlése.

³⁴ Lele Józsefné Lele Ilona közlése.

Az volt a fontos, hogy közel egyformák legyenek a legények, de a lányok közt se legyen egy se nagyon kicsi. Összesen 12 párt válogattak ki. Paulini nagyon megfigyelte mindegyiket külön-külön is. Egy sor nóta után azt kérte, hogy aki a teremben van, mind táncoljanak. Látni akarta, valóban fölszabadultan táncolnak-e a kiválogatottak. Ebből nagy tumultus lett. Ezért ismét csak a kiválasztottakat kérte táncra. Nóta végén behívta őket az irodába. Ott Bodó Mihály mindnek fölírta a nevét, Paulini pedig elmondta, miért volt a válogatás. Miután értésükre adta, hogy már az 1934. évi budapesti István napi bemutatóra meghívja őket, kérte, hogy menjenek vissza a többiek közé és táncoljanak tovább. Egyben azt kérte, hogy tánc közben daloljanak is. Pauliniék is visszamentek és megint fölálltak székeikre. Paulini Béla észrevette, hogy a csárdásnak egy finoman díszített, cifrázott változatát járják néha. Lele Józseftől kérdezte meg, van-e annak a lépésnek valami neve? „Montam néki, hogy az a darudöbögős, ami igen régi tápai tánc.”³⁵ Paulini leállította a zenét és a fiataloktól megkérdezte, melyik dalra tudják a darudöbögőst eljáráni. Szinte együtt válaszoltak, hogy a Harmatos a kukoricalevelére. Azt húzatta és kérte, „hogy párosával egy sorban álljanak úgy, hogy minden lány háttal legyen néki. „Paulini nagyon örült ennek a lépésnek, mondta is: én ezt a lépést még sehol sem láttam.”³⁶ Azt is észrevette, hogy csárdászás közben keresztbe kasul haladnak a táncosok. A gyors csárdásnál meg azt, hogy a legény, aki szinte egyhelyben mozogja ki (roggyantós mozdulatokkal) a ki nem lépett csárdást, a lányt maga körül futtatja jobbra is, meg balra is, közben hol az egyik, hol a másik lábával nagyot dobbant. A „mars” véletlenszerűen jött elő. Ott iszogató, idősebb ember mutatta meg. Paulini azonnal a zenészekhez ment és a Rákóczi indulót húzatta. A fiatalokat arra kérte, hogy most erre a dalra táncoljanak. Az amúgy már lendületben lévő fiatalok rázendítettek, de olyan csodálatosan szépen járták, hogy Paulini tapsolt örömeiben. Öreg este lett, mire mindent alaposan szemügyre vett. Ekkor azt kérte a fiataloktól és a faluvezetőkötől, hogy azokból a táncokból és zenékből, amelyeket most látott és hallott, állítsanak össze egy 15 perces műsort. Legyen benne lassús, frisses és mars is. Ruházatuk legalább olyan legyen, mint Nyinkó Erzsébeté, vagyis, mindenki úgy öltözzön, ahogyan a régi tápai öregek fiatalabb korukban öltöztek. Mikor a tápaiak megnyugtatták Paulinit, hogy mindent úgy csinálnak, ahogyan kérte, megköszönte és a faluvezetőkkel együtt elbúcsúzott a tápai fiataloktól azzal, hogy két hét múlva ismét lejön megtekinteni, meddig jutottak el.

Paulini Béla Tápéről egy „Bokrétával” tért vissza Budapestre, amelynek majdani életképességét biztosra vette. Ugyanabban az esztendőben a már meglévő „bokrétás helységek” mellé Tápéval együtt 19 vidéki bokrétát szervezett! A következő hét kedjén Deák László összehívta a kiválogatott bokrétákat, amelyen megjelent Bodó Mihály, Bogoss Béla és Csóti Mihály is. Eljöttek Lele József és Lele Ilona, Molnár József és Karái Teréz, Nagy Csorba Antal és Lele Mária, Nagy Csorba Mihály és Hódi Veronika házasok, Török Lajos és Nyinkó Erzsébet jegyesek, valamint Kószó Mojé István és Bodó Anna, Biacsi Zsíros Antal és Vincze Etelka, Molnár Nagypanna András és Kószó Palika Mária alkalmi párok. Megbeszélték, tudják-e vállalni a szereplést és hogy milyen műsort állítsanak össze. A nyári mezőgazdasági munkák Tápén is beleszólhattak ebbe a szép vállalkozásba, de a fiatalok otthon megbeszélték a szülőkkel, hogy az ő munkájuk ezután sem fog hiányozni abból. A megbeszélésen ott voltak a zenészek is és eljött akkor még szegedi tanítóképzős Lele József is. A zenészekkel nem volt semmi probléma. Volt hangszerük, tudták mit és hogyan kell játszani, tőlük más nem is vártak. Annál több gondot jelentett a táncosoknak a viselet beszerzése. A legények közül soknak nem volt csizmanadrágja. Úgy egyeztek, hogy fekete posztóból var-

³⁵ Lele József közlése.

³⁶ Török Lajos közlése.

Tápai bokrétások Paulini Bélával (1934).

Próba közben.

Török Lajos és Nyinkó Erzsébet tápai viseletben.

rottat kerítsen mindegyikük. Hogy pelőcés lesz-e, vagy slicces, nem számít, fontos, hogy a színük egyforma legyen. Fehér, hagyományos szabású inge meg csizmája csak lett volna valahánynak, de egyforma lajbija már nem. Szerezni viszont tudtak csakúgy, mint kisszélű, fekete nyúlszőr kalapot, amelyiknek a szalagját hátul kötötték masniba. Lényegesen nagyobb volt a lányoknak és az asszonyoknak a gondja, hiszen az olyan ruha, mint amilyenben a Nyinkó Őrszike a válogatón megjelent, már csak az idősebb asszonyoknak volt. Azok meg a sublótfiában tartogatták, hogy ha majd egyszer meghalnak, abban temessék el őket. Ezeket kellett az asszonyoknak meg a lányoknak elkönyörögni, ami végülis sikerült valamennyiüknek. Ezért nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy az első tápai bokrétások a tápai viseletgyűjtés — még nem tudatos — úttörői. „Mindönki mönt a szüléjhön, mög a rokonsághon. Elkértük a delénkötöket, csíkos harisnyákat, amit mink botosnak hittunk, az alsószoknyákat, a fölsőszoknyákat, a tesönállókat, a fityulát, mög mindönt, ami nem vót nekünk, de a jegyző úrék kérették.”³⁷

³⁷ Török Lajosné Nyinkó Erzsébet közlése.

Tápai részlet Pekáry: Gyöngyösbokréta c. térképéről.

Megszerveződött tehát a gárda, amely a próbákat — amíg jó idő volt — a jegyzőlak udvarán tartotta. Amikor hűvösre fordult az időjárás, akkor az Öregiskolában próbáltak. Ezeken mindig ott volt Deák László, aki egyben vezetőjük is lett. Esetenkint járt csak el Bodó Mihály, Lele József meg akkor, amikor csak tehetett. Lele József a szegedi tanítóképzőben Bálint Sándor tanítványa volt. Igyekezett és sokat is tudott segíteni — fiatal kora ellenére — Deák Lászlónak és a tápai Bokrétának. Két nővére, Ilona és Mária, valamint nagybátyja, József bokrétások voltak.

Az első pesti műsort a vezetők és a tagság közösen állította össze. Paulini Béla javaslatára elsősorban a tápai lakodalom dalait és táncait használták föl. Jobbat úgysem találva tehát a lakodalomnak egy-egy jellemző mozzanatát helyezték úgy egymás mellé, hogy a sűrítéssel eredetiségéből semmit sem veszítettek még akkor sem, ha a vőfélyszöveget teljes egészében kihagyták. A mostani időknek is modern fölfogású, 15 perces műsorukat kedd estéken gyakorolták. A Bokréta híre szinte percek alatt szétröppent a faluban, így a próbákat mindig sokan nézték végig. Tudjuk, hogy az országban nem egy helységben, sőt Pesten is igyekeztek a bokrétát kihasználni pártok és más szervezetek. Olyan helységek is voltak, amelyekben a szegény-

Bokrétás lányok és asszonyok.

ember gyermekét nem vették be a bokrétába. Tápén ez a lap is tiszta maradt. Hajdani tápai bokrétások szavával: „Ha nekünk valaki akkor azt mondta vóna, hogy így Horty Miklós, mög úgy politika, hát menten abba hagytuk vóna a bokrétázást!”³⁸ Amikor júliusban ismét Tápéra látogatott Paulini Béla, már a föllépésre szánt ruhákban jelentek meg a tápaiak a próbán. Itt aztán úgy válogatták össze a színeket, (kék, piros, zöld, bordó stb.) tesönállókat, (testhezálló, derék) hogy két egyforma színbe öltözött nő ne kerülhessen egymás mellé. Paulininak nagyon tetszett a tápaiak műsorterve és kérte, semmit se változtassanak rajta, hanem ezzel jöjjenek.

Az első budapesti bemutatkozás

Végre elérkezett a pesti út. Vonattal utaztak, daloltak Pestig. Kísérőként velük volt Deák László jegyző bokrétavezető és Bodó Mihály tisztviselő. Pesten a Városi Színházban kellett jelentkezniük. Onnan a szállásra vitte őket egy busz, a Fiumei úti Kivándorlók és Visszavándorlók Otthonába, ahol minden más helység bokrétás csoportja is megszállt. Első nap délutánján városnéző sétára vitte őket a busz, lássák, milyen nagy ünnep készül most Pesten, István király nevenapja alkalmából. Ebéd után senki sem tudott pihenni. Alig várták, hogy öltözni kelljen, s máris mentek buszszal a Városi Színházba, ahol már sok más tájbeli bokrétás volt. A tápaiakat a Bokrétások Lapja ekképp mutatta be:³⁹

³⁸ Miklós Szatyng Pál közlése.

³⁹ Volly István közlése.

Útra készen.

Kis kutya, nagy kutya, nem ugat hiába,
Van nékem szeretóm Szeged városában,
Szeged híres város, Tápéval határos,
Ott lakik a babám, kivel leszek páros.

Igen, azt mondja a népdal, hogy Szeged híres város, Tápéval határos, ...Valójában ősrégi halászfalu Tápé. Ma már egybeolvadt Szegeddel. Temploma Árpád korból való, ennek freskói a látogatót valósággal lebilincselik. A Tisza füzesével szegélyezett híres községet többször megöntözte a Tisza árja, ami gyékénytermővé tette a határt. A község szorgalmas lakói a gyékényt földolgozzák, s nincs olyan ház Tápén, ahol apraja-nagyja ne foglalkoznék a szatyorszövéssel: ki ne hallott volna a tápai gyékénymunkáról? Eredeti népviselete pedig egy nagy város tőzsomszédságában különösen bámulni való. Akkorra és olyan szép selyemkendőket, mint itt vannak, már alig-alig látni az országban. Egyébként gyakran megfordult Móra Ferenc, az író, Juhász Gyula, a költő, s Nyilasy Sándor képei szintén sorozatosan lelkesednek Tápéért.

Hogy milyen volt az első tápai siker Pesten? A legszebb, egyben a legemlékezetesebb! „A mi lakodalmasunkat nagyon mögtapsolták, de mög is dicsérték. Tudtunk mink táncolni is, mögénten danolni is, csak szépen sorba köllött sződni őket. Hangulatos, sok szép nótás, sok mozgásos vót, de akkor még vőfényszöveg, az nem vót benne. Azt mondták, hogy a tápaiak mősora rövid vót, de velős! Mögilletőtünk. Ugyé azellőtt nem vótunk mink még Pestön, nehogy a Városi Színházba, azt ott is a szinpadon. Izgultunk. Vót égy-égy kis tévesztés is. De amit elrontott a láb, azt helyre hozta a nóta, azt mondták, hogy rendkívüli vót Tápé!”⁴⁰ A tápai Bokréta rengeteg élménnyel tért haza. Látták az Országházat, a Dunát, a nagy hidakat, a Margitszigeten is voltak, meg az akkori vidám (Angol-) parkban, éttermekben ettek, estéknint meg Pest utcáit végigdalolva haladtak a szállásukra. A falu hetekig csak róluk beszélt, ők meg Budapestről.

⁴⁰ Molnár József közlése.

Nyilasy Sándor: Tápai lányok ünneplőben.

Az első tápai bokrétások a budapesti Városi Színház előtt

Bálint Sándor neves néprajztudós eleinte nem szerette ezeket a pesti bemutatókat. Volly Istvánnak az időben ekképpen nyilatkozott: „1934-ben, amikor a tápai Bokréta szinte néhány hét alatt megszületett, a Szegedi Fiatalok a magyarországi szociális fölmérésen dolgoztak. Őszintén mondom, a Gyöngyösbokrétának mi, akkori gondolkodó fiatalok nem örültünk, mert a cifra nyomorúságunkkal való dicsekvést, narkotizálást, a szocialis valóság elkendőzését láttuk benne. Ez a gyanakvás később megenyhült, mert értékei mind nyilvánvalóbbak lettek. Paulinival egyszer beszéltem itt, Szegeden. Főleg a tápaiak sikeres bemutatkozása után tisztelni kezdem.”⁴¹

BOKRÉTÁS ÉVEK TÁPÉN

A fellépés és a siker új gondokat, gondolatokat adott és hozott. A szakmai tanácsadók javasolták, hogy a darudöbögős alá muzsikált „*Harmatos a kukorica...*” kezdetű dal helyett keressenek valami mást, amelyre majd éppúgy tudják járni ezt a sajátos, szép táncot. Ugyancsak kicserélésre javasolták a „*Kis kutya, nagy kutya*” című, megint csak műdalt. Ettől az utóbbtól már csak azért sem akartak megválni, mert „azáltal ösmerte mög Tápét a világ is.” Egyébként mindkét műdal azon tápai dalok közé tartozott, amelyeket a tápaiak a „legtápaiabbak”-nak tartottak. Édesanyám szavai-val: „, nekünk az volt a fontos, hogy *kátánciára kigyűjjön, talpra essön a nóta is mög a tánc is.*” Megszokott dalaikra tudtak igazán szépen táncolni. Talán a két dalhoz együttvéve sem ragaszkodtak úgy, mint a szintén kicserélésre javasolt „mars” tánc dallamához, a Rákóczi indulóhoz. „Nagyon sajnáltuk őket, mert azok nagyon is a mi talpunk alá valók vótak. Úgy tudtunk táncolni rájuk, mint ahogy senki más. Bizony még majdnem baj lött abbúl, hogy el köllött hagyni őket, mert sehogy se tanáltunk helyöttük mást.”⁴² Az őszi betakarítás idején szünetelt a bokréta munka Tápén is. Télen viszont ismét megkezdődtek a próbák az Öregiskolában, készültek az 1935. évi budapesti bemutatóra. „Harmincnégybe, amikor először fönt vótunk, mögfigyeltük, mit visznek a másik csoportok Pestre. Ha úgy láttuk, hogy olyan nekünk is van, akkor azt bele vöttük a mi műsorunkba is, de úgy, ahogy az nálunk vót szokásba.”⁴³ Elsősorban színfalat készítettek, Tisza partot, mivel az a falut bemutató szövegben is szerepelt, meg hát, Tápé valóban a Tisza partján van. A *Lakodalmas* vőfély-szereppel is gazdagodott. Paulini azt is kérte, hogy fiatalítson Tápé. Vagyis néhány legényt és leányt hívjanak meg a Bokrétába. Így került oda Miklós Szatyiny Pál, aki nagyon alkalmasnak mutatkozott vőfély szerepre. Az 1935. évi Lakodalmas belső sorrendje nem változott semmit, csupán egyik-másik kicserélésre javasolt dal helyett tettek mást és a lakodalmi részleteket vőfélyszöveg kö-tötte össze. Ezt a műsört és a vőfélyszöveget a tagsággal együtt Lele József állította össze. Ezzel mindenképpen színezték az új műsorukon. Erre az alkalomra már minden lánynak és asszonynak volt *nagyselyöm kendője* is. „Anyáinktúl tanultuk gyerök-korunkba a „*Százforintos, száz forintos, selyömkendő nagy rojtja*” kezdetű népdalt, ami most eszünkbe jutott és ebbe a lakodalomba már bele is építettük.”⁴⁴ Az 1935. évi *Lakodalmas* játékban Török Lajos volt a vőlegény, s az akkorra feleségévé lett Nyinkó Örsike meg a menyasszony. Ennek a műsornak kedves színfoltja lett a hajdani gyertyástánra emlékeztető gyertyagyújtás az újasszonyavató idején. A második budapesti bemutatón tehát ismét lakodalmassal jelentkezett Tápé; a belső változatnak nagyon

⁴¹ Volly István közlése.

⁴² Kószó *Mojé* István közlése.

⁴³ Lele Józsefné Lele Ilona közlése.

⁴⁴ Lele József közlése.

örült Paulini és a szakemberek is. „Mink ugyé, csakis a mi szokásaink szerint csináltunk mindönt. Paulini nagyon haragudott azokra, akik, noha vót nékik mivel mönni, olyan saját-féléjú darabjuk, mégis a másokét akarták bemutatni. Minket tán azér is szeretött annyira, mert nem csaltunk.”⁴⁵ A tápaiak műsora 1935-ben — elmondások szerint (több adatközlő összehangzó adataiból) a következőképpen került színpadra: Amikor a függönyt fölhúzták, szép Tisza parti képet látott a közönség. Legények és lányok, valamint a házasok illegve-billegve haladtak egymás mellett a színpadra, közben dalolták, hogy „*Kistápéra két úton kell bemenni*”. A második versszakig körbe haladtak a színpadon, s a dal végére úgy álltak meg, hogy az első sorban a lányok, mögöttük meg a legények álltak. Egy kis mozgás mellett énekelték a „*Már minálunk babám, már minálunk babám*” kezdetű dalt, majd a „*Száz forintos, száz forintos selyemkendőről*” szót. Ennek végén a férfiak levették párjuk válláról a kendőt és hátul letették egy székre. A zenészek csak most kapcsolódtak be, de most nem a tápaiak, hanem Rác Zsiga cigányzenekara, mert a miéink a sok munkát nem hagyhatták a családra. A pesti zenészeket Lele Józsefné és Nagy Antalné tanították be dalainkra. Miután a legények visszatértek párjukhoz, rázendítettek a „*Márványkőből, márványkőből van a Tisza feneké*” című dalra, amire lassú csárdást jártak a táncosok, s természetesen daloltak is. A második versszak végére a legények kiváltak és hátul félkört alkotva daloltak tovább, a lányok pedig körben táncoltak. Mire a kör kialakult, megérkezett a vőfély a menyasszonnyal. *Álljt* intett a muzsikusoknak és beköszöntötte a menyasszonyt. Ezután a körben táncoltak. A harmadik versszak alatt ismét leállította a zenészeket, kikérte a legények közül a vőlegényt, majd tovább zenét kért. Következett a „*Sej, kislány, kislány, jól meggondold a dolgot*” kezdetű dal, amely alatt a körben már a menyasszony és a vőlegény táncolt. A dal végére kiszökött a ifjú pár. Szinte azonnal visszahozta őket a vőfély, de már mint újpárt, hogy a menyasszonyi fátyol helyett selyemkendő volt a menyecske fején. Beköszöntésük után szólt a muzsikusoknak: „Nosza muzsikusok, ne szunnyadozzatok, hanem szünet nélkül szép csárdást húzzatok, Mert ha nem, szét verem rajtatok a pálcát, járjuk el most szépen az újmönyecke táncát!” Ekkor már ott állt két asszony, kezükben égő gyertyát tartottak, amit a vőfélyszöveg végén kötényével *fúj* el az újasszony. Ezzel megkezdődött az újasszonytánc: előbb lassúst, majd frissest húztak a zenészek. Húzták, hogy „*Zöldre van a, zöldre van a rácsos kapu festve,*” „*Nincs édesebb a fekete szőlőnél*”, majd a frissest, hogy „*A faluban nincsen szép lány, csak kettő, csak kettő*”. Közben egy hosszú sorra alakultak úgy, hogy a lányok háttal kerültek a közönségnek. A frisses után szinte pillanatnyi szünet, majd a darudöbögős következett a „*Harmatos a kukorica levele*” dallamára. Rövid friss csárdás után a Rákóczi indulóra (mivel e helyett végül is nem találtak jobbat) *marssal* indultak körbe a színpadon. Ezt a dallamot többször is eljátszották, kellően kitáncolhatta magát mindegyikük — szólóban, ki hogy tudta. Ahogy kihaladtak, lassan összement a függöny. „Paulini is mögengette, hogy a *marst* a Rákóczi indulóra járjuk. Ezt azért szerette ú is nagyon, mert mindnyájan másképpen jártuk. Ki hogy tudta cifrázni. Én mindég hátrafelé táncoltam az emböröm előtt. Érdekös kavarodás vót. Nagy öröm vót jární, aszonták, hogy nézni is.”⁴⁶ Táncuk, a *mar*s az oláhos egyik változata lehetett, amelyben a nők is szabadon táncoltak, kezükben kendőt lengettek, apró cifrákkal forogva haladtak a legények előtt. A férfiak a csizmaszárat csapkodták, meg a földet. Ha a földre ütöttek, féltérde ereszkedtek. Ez az *oláhos* volt ismert Tápén. „Én az olájost gyerekkoromban az öreg Török Ogyé

⁴⁵ Török Lajosné Nyinkó Erzsébet közlése.

⁴⁶ Török Lajosné Nyinkó Erzsébet közlése.

Pali bácsitól láttam, aki ugyan legtöbbször valóban az „Az olájok, az olájok facipőben járnak”-ra táncolta, de eljárta mindön marsos dallamra is” — mondja Lele József. Lényegében tehát már 1935-ben is megvan Tápén az oláhos, amit a bokrétások mars-nak neveztek és a Rákóczi indulóra járták. A tápaiak a második bemutatón is kitűnően szerepeltek, ami most már meghozta önbizalmukat

Nem sokkal azután, hogy Budapestről hazajöttek, Bokrétabált rendeztek mely mulatságot ezentúl minden évben megrendezték. Szilveszterkor halvacsorával egybekötött műsoros bált rendeztek, amelyen Deák László volt az öreggazda, a bokrétások meg a rendezők. Főként saját költségen, de a bevételből is megtoldva csináltattak a legényeknek egyforma fekete posztó, zsinóros csizmanadrágot és lajbit Szegeden Pónyai Pisurnyi Mihálnál, aki jól ismerte a tápaiak viselethagyományát. Ugyanakkor varrattak a férfiaknak borjúsájú inget (ezt más csoport legényein szépen látták és ezért csináltattak maguknak is, ami nem rontott a tápai viseleten). A nők alsószoknyákat varrattak, csináltattak a szegedi Tuksa Pálnál papucsokat és ugyanakkor készítették el a kék selyem alapú hímezett fityulákat is.

Bokrétás kitűző.

1935-ben, majd 1936-ban is a kisebb változtatásokkal díszített Lakodalmas-sal mentek Pestre a tápaiak. 1936-ban minden bokrétás kapott *Gyöngyösbokréta* köriratú táncospáros kitűzőt. „Égyször kitanálta Déák jegyző, hogy a községi esküdteteket is szerepöltetni kéne a bokrétába. 1937-ben összeállítottak egy számot *Halászok és mars* címmel. Így 1938-tól kezdve ez is bemutató műsora lett Tápénak (kétévenként szándékoztak bemutatni), amelyben a két esküdtet: Ács Károlyt és Nagy Csorba Mihályt kérték föl, hogy játsszák el az öreg halászokat. Ugyanakkor építettük be az üvegös táncot, amit Nagy Csorba Antal és Lele Mária jártak, s amelyből később önálló szám, az *Üvegöstánc és a mars* alakult ki.”⁴⁸ Mivel a szegedi meghívások — Raffai vendéglő, Royal-szálló, Úri Kaszinó, Újszegedi Vigadó stb. és a vidéki, meghívásos föllépések javarésze (Szentes, Vásárhely, Pest stb.) a nyári nagy dologidőkre esett, gyakran megesett, hogy néhány legény nem tudott eljutni a szereplésekre. „Ilyenkor én mög a Bodó Mihály *kisegítettük* őket. Pedig a Bodó Mihály a két ballábával még úgy sé tudott táncolni mint én. Szörényi József képzős tanárom mondta is: messziről látszott, hogy tük ketten nem valók vagytok közéjük.”⁴⁹

⁴⁷ Bokrétabál Tápén. BL. 1935. III. 4.

⁴⁸ Lele József közlése.

⁴⁹ Lele József közlése.

Deák László nyugdíjba készült. Ekkor kapcsolódott be a tápai Bokréta munkájába Csóti Mihály kántortanító, aki viszont kezdettől fogva segítette a gárda munkáját, ritkán ugyan, de a próbákra is elment. Ettől kezdve ketten vezették a tápai gárdát. Közben azért az otthoni élet is halad. 1938 márciusában jelenti a Bokrétások Lapja, hogy „Lele Józseféknak kisfiuk született. Édesanyja ekképpen fogadta az újszülöttet: te is bokrétás leszel, mint az apád! (Ha bokrétás már nem is lehetett e sorok írója, azért hosszú évtizedeken át táncolt Tápén és Szegeden). „A tápai bokrétások igen jó, szinte családi kapcsolatban voltak egymással.”⁵⁰ Kószó Mojé István 1938. október 28-án tartotta esküvőjét Ács Máriával amelyen ott volt minden bokrétás. A lakodalomban ott volt Paulini Béla és felesége is. „Nagyon szép bokrétás lakodalmat akartunk mink ottan csinálni, de esőt az eső, mög mán hideg is vót. De otthon aztán alaposan kimulatta magát a társaság.”⁵¹

A tápai Bokrétában eltelt négy esztendőben változott, cserélődött a tagság. Török Ferencről és Révész Etelkáról a Bokrétások Lapjából értesültünk, hogy házasságot kötöttek.⁵² Ugyanabban az évben Molnár Józsefnek és Karai Teréznek Anna

Bokrétás esküvő Tápén.

nevű lányuk született. Miklós Pál örök hűséget esküdött Terhes Péter lányának Ilonának, Nagy Viktória bokrétáslány meg férjhez ment Török András kisbirtokoshoz. Tari Ilona bokrétáslány férjhez ment Nagy Sándor kisbirtokoshoz. Vincze Sándor és Miklós Anna örök hűséget esküsznek egymásnak. Ennyi családi esemény mellett kellett időt szakítani, hogy 1938 nyarán a szegedi nagy aratőnnepre is eljussanak.

⁵⁰ Kószó Mojé Istvánné Ács Mária közlése.

⁵¹ Török Lajosné Nyinkó Erzsébet közlése.

⁵² Bokrétás házasságok. BL. 1939. IV. 6.

Az ünnepi búzaszentelés az alsóvárosi templom előtt volt, ahonnan hatalmas tömeg vonult a Széchenyi téren át Újszegedre, s ott a SZAK-pályán fölállított szabadtéri színpadon szerepelt a tápai Bokréta. Mindez mellett természetesen készülni kellett a budapesti, soron következő bemutatóra is. Mivel a tápaiak műsora szorosán a helyi szokásokkal telt lakodalmasra épült, nem volt nagy gond az esetleges kimaradók pótlása. „Mindég az kerített maga helyött valakit, aki valamilyen okból elmaradt a föllépésről. Amikor té születlél (mármint e sorok írója,), akkor a nővérömet, Roza nénédet kértem, mönjön el apukáddal táncolni helyöttem. Máskor mög, ha apukád nem ért rá, a Fecske sógor mönt ē helyötte.” emlékezik *édesanyám*. Ugyancsak 1938-tól kezdve gyakran kapott a tápai gárda is különböző dalszövegeket, dallammal együtt Pestről, amelyeket a legközelebbi bemutatóra meg kellett tanulni. A szöveget Csóti kántor tanította be, de Pesten csak úgy tudták énekelni, hogy mindenki fölgombostűzte az előtte álló hátára.

1939-ben is „gyarapodnak” a tápai bokrétások. A korabeli Bokrétások Lapja tanúsága szerint: Török Lajosnak és Nyinkó Erzsébet bokrétásoknak kisluk született, úgyszintén Nagy Viktóriának is. Ugyanabban az esztendőben nyugdíjba vonult Deák László, jegyző, helyére Csóti Mihály került, egyben Deák Lászlót örökös díszelnöknek választották. 1939 nyarán Kassára kapott meghívót a tápai gárda, augusztusban meg immáron ötödik alkalommal vehettek részt a budapesti Bokréta bemutatókon.

1940-ben a *Halászk és a mars* került bemutatásra Budapesten, a szokáshoz híven apró, belső változásokkal: előkerült az öreg halász hazugmeséje: hogyan lovagolta meg a meglasszózott megvadult harcsát, és utána deelt egyet annak a hátán, amint himbálódzott a víz felszínén. Ács Károly mestere volt a mesemondásnak, melyet tökéletesen színezett tápai ízű tájszólásával is. A másik öreg halásznak meg a

Csóti Mihály bokrétásai (1939).

Irány: Budapest!

A harmadik bokrétás együttes Csóti Mihálynéval (1941).

gyász hírét közli a Bokrétás újság. Meghalt a tápai öreg halász. „Nagyon sajnáltuk, úgy összeszoktak mán Károly bácsival, mög mink is jóízűeket neveltünk a játékukon, nagyon eredetiek vótak. A temetésire kimöntünk, mink a bokrétások, ott vótak a faluvezetők is, nagy koszorút csináltattunk. Mivel némelyik föllépésön ű is mesélt, mondogattuk is: nem hazudozod mán el öreg, hogyan nyergelted mög a nagy halat, de kár érted.”⁵³

1941-ben újabb súlyos veszteség érte őket. Január elsején meghalt a nemrég vezetőnek válaszott Csóti Mihály igazgató-tanító. Különösen nagy részvét mellett temették el Szegeden,⁵⁴ amelyre természetesen a bokrétások is elmentek. De ott volt a falu vezetősége és a falu népéből is nagyon sokan. A bokrétások hatalmas, nemzeti színű szalagos koszorút készítettek, amelyre ráírták: utolsó üdvözlettel a Tápai Bokréta. A gárdát ezután Csóti Mihály özvegye vette át. Ettől az időtől fogva mintha már nem lett volna meg az a családi összetartás és hangulat, mint annak előtte volt. Persze nem az új vezető miatt, még akkor sem, ha tudták, hogy Csótiné nem értett a vezetéshez. A Bokréta műsorát csak a próbákon látta, tagjait viszont ismerte. Mivel a tápai Bokréta életének már a hatodik esztendejében volt, nagyon vigyázni kellett az elmúlt időszak alatt megszerzett szép hírnévre. Hogy ez a hírnév megmaradjon, segítségre lett volna szüksége, aki szakmailag irányítja a gárdát. Közben Lele József berukkolt katonának. Az egymást követő halálesetek és a szakmai irányítás hiánya egy kicsit válaszút elé állította a gárdát. Egymást bátorították, hiszen tarsolyukban ott voltak a kiváló bemutatók, amelyek bármelyikével el tudtak menni meghívásos szereplésre. Mikor egy kicsit megnyugodtak, úgy döntöttek, hogy továbbra is bokrétások lesznek. A meghívókat rendre elfogadták. Nem nagy kedvvel, de a próbákat

Zászlójukkal fölvonuló tápai bokrétások Budapesten (Népr. Múzeum filmarchívumából. Ltsz.: 119189.)

⁵³ Lele Józsefné Lele Ilona közlése.

⁵⁴ Meghalt Csóti Mihály. HSZ. 1941. II. 4.

rendszeresen megtartották, készültek a legközelebbi budapesti útra. Önbizalmukat némileg visszahozta a budapesti szereplés előtti meghívás.

1941 áprilisában az Országos Magyar Bokréta Szövetség Népművészeti bemutatóján Nagyváradon szerepeltek a tápaiak is. Ezen a rangos eseményen az *Üvegestánc és mars* c. műsorszámmal léptek közönség elé. Tápét így mutatták be ezen a szereplésen: „Község a Tisza partján, Csongrádban, közel Szegedhez. Temploma az Árpádok idejéből való. Lakói ősidőktől fogva halászzattal és gyékényfonással foglalkoznak. A *mars*, tulajdonképpen lakodalmi tánc, igen friss ütemű haladás.” Ugyanabban az évben részt vettek a szabadkai kenyérünnep rendezvényein.⁵⁵ Több együttes is szerepelt. A tápaiak a *Halászok és a mars* című játékkal léptek föl, nagy sikerrel. A tápai Bokrétának tehát volt dolga. Bánatuk is enyhült, s most már nem beszéltek fölbomlásról. Májusban levelet kaptak Paulinától, amiben azt kérte a tápaiaktól, készítsenek zászlót, amelyre varrjanak, vagy ragasszanak valamit, ami egyértelműen jelképe lehet az alatta vonuló tápaiaknak s azt hozzák magukkal a legközelebbi budapesti bemutatóra. A tápai bokrétások egy szép nagy selyemkendőt áldoztak föl erre a célra. A Hagyomány Szavában így írtak róla: „...a tápai selyemkendő szép a rávarrott színes halakkal, a rúd végén csillogó csákllyával, mert Tápé halászfalu a Tisza mellett.”⁵⁶

A tápai Bokréta alapító tagjai az 1941. évi István napi ünnepségen találkoztak utoljára Paulini Bélával. Ezt a szép, ám mégis fájdalmasan emlékezetes történetet *édesanyámtól* jegyeztem le: „Mint mindön évben, úgy negyvenégyben is fönt vótunk Pestc'n, azon a gyönyörű István napi rëndözvényön szereplőni. Az olyan szép vót hogy möghatódás né kül nem löhet elmondani. Mindön este tizenégy csoport lépött föl a Városi Színházban. Mink huszonegyedikén szereplőtünk, egyte, akkor vótunk így, az alapító tagok utoljára a Gyöngyösbokrétába. Mikor mán mindön Bokréta lészereplött, akkor mind bevonult a színpadra. Így, együtt vótunk a Gyöngyösbokréta. A közönséggel együtt eléneköltük a Szózatot. Nagyon szép vót, hogy majd csak ríhatnénkunk vót. Ezután következött az elköszönés. Előre gyütt Paulini, mög két másik vezetó. Paulini beszélt hozzánk. Mögköszönte, hogy elgyüttünk, hogy ilyen szépen szereplőtünk. Behumta a szómit, azt' úgy beszélt. Lassan beszélt, nagyon *elnehezödött*, (elérzékenyült) épp, hogy nem rítt. Nagyon komoly embör vót, hogy nem is állt jó neki az elnehezödés. Nagyon szépen beszélt, hogy ápoljuk továbbra is a hagyományainkat, arra neveljük a gyerökeinket is, mög mindönkit, ilyenöket mondott. Beszédje végin azt mondta: csak azt kéröm tülletök — mert tégezött mindön bokrétást —, hogy majd azon a nagy napon (temetésre gondolt) mindenhonnan gyűjjön el egy pár. Ez elmaradt sajnos. Azt sé tudjuk, hun, mikor halt mög — feleségöstül.”

Az utolsó évek

1942-ben is kaptunk hírt a tápai Bokrétáról.⁵⁷ „Lele Rozália bokrétáslány férjhez ment Tari Mihály gazdálkodóhoz.” Ugyanaz év júliusában a Bokrétások Lapjában Szabályos Bokréták cím alatt olvashatjuk:⁵⁸ „Tápé, Díszelnök Deák László ny. főjegyző elnök: özv. Csóti Mihályné, alelnök: Török István, titkár: Kószó István, pénztáros Török József, ellenőr: Nagy Imre” A háborúba „belépett” Magyarország A tápaiakat egyletükre szerencsére nem érintette, mert akkorra a bokrétás férfiak

⁵⁵ Lele Józsefné Lele Ilona közlése

⁵⁶ Lobogó csodák HSZ. 1941. VIII. 5.

⁵⁷ Bokrétás házasságok Tápéről. HSZ. 1942. V. 6.

⁵⁸ Szabályos Bokréták. HSZ. 1942. VII. 2.

fiatalokkal cserélődtek ki. Természetesen nem nagy kedvvel jártak ők sem a próbákra. Ebben a zűrzavaros időben születik az új műsorszámuk, a *Névnapi köszöntő*. Noha a téma új, csupán az elején változott mégis a korábbi számokhoz képest a műsor. Vagyis, ebben az új műsorukban csak a névnapot köszöntő énekés és játék volt új, a műsor második fele megmaradt olyannak, mint amilyen volt a *Lakodalmasban*, vagy a *Halászsok és mars*-ban. Ezt az új számot az 1942. évi délvidéki körúton mutatták be legelőször. Bemutatásra került ugyanakkor néhány régebbi számuk: a *Lakodalmas*, az *Úvegestánc és mars is*.⁵⁹ Budapesten 1942-ben a *Névnapi köszöntőt* mutatták be. Ezzel olyan új anyagot vittek, aminek külön nagyon örültek a szakemberek is.

1943-ban is a Névnapi köszöntővel — tápaiak nyelvén István napi köszöntővel — léptek Pest közönsége elé. Ugyanabban az évben a Hunnia Filmgyár filmet készített Móricz Zsigmond *Sári bírójából*, A bokréta Szövetség a tápaiakat ajánlotta a táncbetétre. Ebben az évben Paulini ismét Tápén járt, ekkor utójára.

Még abban az évben Tápéra küldte Bartók Jánost, aki Paulininak ezeket jelenti: „A régi dallamokat, mint a „*Kocsira ládám*, vagy a régi halásznótákat már nem tudják. Vagy ha igen, akkor nagyon rosszul. Citera van, szinte minden házban. De egyre kevesebben játszanak rajta. Révész Harangozó (a falu harangozója) Mihály viszont nagyon szépen pengeti. Ám a névnapi köszöntőt, meg a pünkösödölőt mindenki tudja.” Bartók azt ajánlja, hogy a tápaiak hagyják el a halászejenedet és helyette csinálják a névnapi köszöntőt, vagy a pünkösödölőt. Az előbbi — mint láttuk — ekkorra már megvalósult, de a pünkösödölő elmaradt. Bartók János azt is javasolta, hogy a *mars* tánc dallamát a Rákóczi indulót és a közben beépített „*Föl, föl, vitézek a csatára*” kezdetű dalokat cseréljék le, mert ezek a továbbiakban nem maradhat-

Az utolsó tápai bokréta táncosok Török Józseffel (A leányok képfestő utazóruhában, 1943).

⁵⁹ Török József közlése

⁶⁰ Volly István közlése

nak a tápai Bokréta műsorában. A tápaiak megfogadták Bartók János tanácsát, de azt, hogy a két dal helyett mikor találtak végül is megfelelőket, nem tudjuk.

Csöti Mihályné 1943 dercán Szegedre költözött. Ekkor Török József helybéli születésű tanító állt a vezető nélkül maradt Bokréta élére, aki — főként Csötínéekkel — már el-eljárogatott a szereplésekre, fényképezte a gárdát, sőt, egy alkalommal bátyja helyett táncolt is. Ekkor a tápai Bokréta már országos hírvű. A meghívásoknak eleget tudtak tenni, hiszen az új gárda műsorában ott volt még a *Lakodalmas*, a *Halászkok és a mars*, az *Úvegestánc és mars*, illetőleg a *Névnapi köszöntő*. Török József ezekből a már meglévő anyagokból állította össze új műsorát, a *Lakodalmas hagyományok*-at. Ebben elhelyezte a *Pajtástáncot*, amelyet kislányok jártak. Török József gárdájában gyakorlatilag már csak Kószó Mojé Istvánék maradtak az alapítókból 1943-ig. A régi tagsággal együtt kicserélődött a zenekar is. A próbákon Török József zongorán kísérte a táncokat, föllépésekre a Miklós Töpe zenekart kérték, hogy kísérjék őket. Az új bokrétás nemzedék az Öreg iskolában tartotta próbáit. 1943-ban már teljesen új neveket találkoztunk — kizárólag legényekkel és lányokkal —. Legények: Hódi Ferenc, Lele Ambrus, Lele István, Nyinkó Antal, Ördög Bálint és Török Ferenc lányok pedig Kószó Matild, Török Anna, Nagy Regina, Nagy Mária, Sörös Margit és Kószó Mária. 1944-ből alig maradt említésre való esemény, a háború miatt nem nagyon működött a Bokréta.

1945-ben ismét fiatalodik — utoljára — a gárda. Legények voltak Karai György, Nagy István, Kovács Béla, Laczi József, Csuri Ferenc, Miklós Sándor, Miklós Nagy Ferenc és Lele Mihály. A leányok közül Pósa Rozália, Bodó Erzsébet, Nagy Juszтина, Tari Teréz, Ördög Ilona és Terhes Ilona jártak el a próbákra,⁶¹ de a régebbiek közül is maradtak még ideig-óráig. Az utolsó tápai bokrétások tehát a meglévő anyagokból válogatva szerepeltek még 1948-ig a budapesti bemutatákon.

1946—48 között az Országos Gyöngyösbokréta Szövetségtől és a Magyar Táncszövetségtől is kaptak meghívót. A felszabadulás utáni években valamennyi párt szerette volna a magáénak tudni az ismét megújított Bokrétát Tápén. Ebben a versengésben az Egységes Paraszt Ifjúsági Szövetség (EPOSZ) győzött. Ennek szárnya alatt még mint Bokrétások szerepeltek. Kötődtek viszont a Katolikus Legényegylet Országos Tanácsához (KALOT) is, azért a két utolsó „bokrétás esztendőben” két nevük is volt: Bokréta és Népi Együttes. Meghívásokra ha csak tehették, elmentek. Új táncokat — kanásztánc, pácátánc, széktánc, sapkatánc stb. — tanultak.⁶² „Ha egész estét betöltő műsort adtunk, az első részben a kisebb táncszámokat, a másodikban valamelyik régebbi műsorunkat mutattuk be, ezek közül legtöbb helyen a Névnapi köszöntőt. Ebben a műsorunkban engem köszöntöttek, így közöttük már könnyebben tudtam a gárdát irányítani.”⁶³

1948-ban, amikor föloszlatták a Magyar Bokréta Szövetséget, Tápén is megszűnt a bokrétás élet. Sok tagot kizártak, mert a szüleiket kulákcknak nyilvánították. A politikai élet kihatott a bokréta életére is, ezért az 1947—48-as esztendő üresjárat volt a tápai bokrétások életében, egyben Tápé kulturális életében is.

A Magyar Táncszövetség fölhívására 1948-ban Tápén is megalakult a Népi-együttes. Vezetője Török József lett. 1949-ben erősödik a csoport, amelynek tagjai az iskolából (diákok) és az éppen akkor alakult Ady Endre TSZCS tagjaiból és azok gyerekeiből kerültek ki. Ez a gárda már egyáltalán nem tanulta meg a régiékek számait, hanem különböző — gyakran más tájak táncaiból készült — koreográfiákkal várták

⁶¹ Lele Ambrus közlése.

⁶² Karai György közlése.

⁶³ Török József közlése.

az első föllépés lehetőségét. Talán a *Merigetőn* című játékkal valamit még őriztek a tápai hagyományokból.

A tápai bokréta helyére — amely működése alatt több, mint száz tagot számlált a *Népiegyüttes* került. Néhány évvel később megalakult az utánpótlást biztosító *Kis-együttes*. Teli gonddal néztek jövőjükbe, hiszen se ruhájuk, se lábbelijük nem volt ahhoz, hogy bárhol is fölléphessenek. Mivel ruhát gyűjteni nem tudtak, újakat kellett csináltatni. Másolat-ruhájukra üvegyöngyöket varrattak, mert így látták a kalocsaiakét, meg a többi csillogón villogóét, s ezzel a gyöngyösítéssel elferdítették az igazi valót, mert a tápaiak régen nem cifrázkodtak. De mit tehettek mást? Az új irányelvek a népies bemutatókat szorgalmazták, csupán néhány szakember ragaszkodott a tiszta forráshoz, ám őket meg se hallgatták akkor. Ennek ellenére Tápén igyekeztek megtartani a saját kultúrájukat táncban, dalban és muzsikában, de az igazabb, tiszta ápolásról akkor még senki sem beszélt.

A napjainkban működő *Hagyományörző Népiegyüttes* fogja majd folytatni az egykoriak szép munkáját, amellyel ismét megmutathatjuk Tápé igazgyöngyeit.

A tápai Népiegyüttes és a kistáncosok (1948).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bokrétások Lapja (továbbiakban BL.) Bp. 1934—1939. (Szerk.: Paulini Béla.)
Erdei F., Futóhomok. Akadémiai Kiadó, Bp. 1977. Gyöngyösbokréta, 258—262.
Györfly I., Hagymányok. Hagymány Szava (továbbiakban HSZ.) Bp. 1940—1942. Szer.: Paulini Béla.
Ilia M., Tápé az irodalomban. In: Tápé. 885—889.
Kálmány L., Szeged népe. Ős Szeged népköltése. I—III. Arad, 1881.
Lele J.—Waldmann J., Népdal, népzene. In: Tápé. 671—736.
Magyar Életrajzi Lexikon, Bp. 1969. II. kötet. 374.
Magyar Néprajzi Lexikon, Akadémiai Kiadó, Bp. 1979. II kötet. 368—369.

Paulini B., Naplójegyzet. BL. 1938. IV. 8. 6.

Pálfi Cs., A Gyöngyösbokréta története. Tánc tudományi Tanulmányok. A Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozata, Bp. 1970. 115—161.

Szendrei Zs., HSZ. 1941. VIII. 6.

Tápé története és néprajza (továbbiakban: Tápé) Tápé, 1971. Szerk.: Juhász Antal.

Adatközlők

Karai György (1926—)

Kószó Mojé István (1909—)

Kószó Mojé Istvánné Ács Mária (1916—)

Lele Ambrus (1925—)

Lele József (1916— a Szerző nagybátyja)

Lele Józsefné Lele Ilona (1912—)

Miklós Szatyng Pál (1913—)

Molnár József (1908—1977)

Török Lajos (1912)

Török Lajosné Nyinkó Erzsébet (1915—)

Török József (1923) a Tápai Bokréta utolsó vezetője (1943—1948).

DAS TÁPÉER BOKRÉTA-ENSEMBLE

von

József Lele jr.

In Ungarn reichen die Wurzeln der Volkskunstbewegung „Gyöngyösbokréta“ (Perlenstraus) bis in das vorige Jahrhundert. Im Sommer 1896 pflügten, säten und vergnügten sich Bauern aus der Provinz in Budapest gerade so, als ob sie zu Hause wären. Man hatte zu dieser Gelegenheit ein ethnographisches Dorf gebaut, um den Pester Leuten die Bauernkultur in einer entsprechenden Umgebung vorführen zu können. Es war in der Zeit der Selbbsbesinnung, als man bereits halbwegs bewusst, die ungarische Volkskultur durch einige, die Tradition schützende Siedlungen, retten und pflegen wollte. Durch die Mitarbeit einiger bekannter Volkskundler, lebte das Interesse für die Volkskunde am Ende der zwanziger Jahre neu auf und erreichte 1931 seine volle Entfaltung mit der Gründung der Vereinigung „Gyöngyösbokréta.“ In den Jahren von 1931 bis 1948 trafen sich, anlässlich des 20. August's, die Volksensemble der Dörfer: Sie sangen und tanzten tagelang vor dem ausverkauften Stadt Theater. Der die ungarische Gesellschaft vertretende Volkskünstler feierte gemeinsam mit den Menschen der Hauptstadt. Die Bevölkerung konnte jährlich die Kultur von 75 bis 80 Dörfern kennenlernen. Im Sommer 1934 wurde die Vereinigung „Bokréta“ in Tápé gegründet. Der Leiter der landesweiten Bewegung, Béla Paulini, kam persönlich in das kleine Dorf in der Nähe von Szeged. Bei seiner Ankunft veranstaltete die Jugend des Dorfes einen Ball, auf dem auch Béla Paulini mit den Vorstehern des Dorfes erschien. Man wählte Gesellen, Mädchen und Jungvermählte aus, die dann unter der Leitung des Obernotars László Deák die aus 12 Paaren bestehenda Tápéer Bokréta—Vereinigung bildeten. Zu ihrem ersten Auftritt — noch im selben Jahr — erschienen die Tápéer mit einem Hochzeitsspiel in traditionellen Trachten. Ihre charakteristischsten Tänze — der Kranichtanz (*darudöbögös*), der Flaschentanz (*üvegestánc*), der Marsch—zählten schon im ersten Augenblicke zu den besonderen und individuellen Tänzen. Ihre Trachten wirkten durch ihre Einfachheit und Reinheit bezaubernd. Die Tápéer Folkloretadition ist ausserordentlich reichhaltig. Dieser Reichtum wurde dadurch bestätigt, dass man in jedem Jahr die Vorführung neu gestalten konnte. So wurden neben dem Hochzeitstanz das Fischerleben (halászélet, der Flaschentanz, der Besentanz (*söprútánc*), später dann ein Flecht- und Spinntanz (*Sodró-folyó*), der Kleine—Stuhl—Tanz, (*kisszéktánc*) der Stabtanz (*pálcátánc*), der Mützentanz (*sapkatánc*) der Schweinehirtentanz (*kanásztánc*) sowie das Singund Tanzspiel „Merigetőn“ vorgeführt. Als der Obernotar Deák in den Ruhestand ging, übernahm der Lehrer und Kantor Mihály Csóti die Leitung und von ihm übernahm dann seine Frau die Verantwortung. Das Tápéer Ensemble konnte in jedem Jahr auf dem Budapester Folkloretreffen erscheinen. Dazu gesellten sich andere Auftritte in Szeged und in Städten der Provinz. Eine geplante Amerikatournee wurde vom Kriegsausbruch durchkreuzt. Das Wirken des Tápéer Ensembles „Bokréta“, ist bis zum heutigen Tag im Gedächtnis der älteren Tápéer Generation lebendig.